

Σχήματα λόγου – Εκφραστικά μέσα	
Μεταφορά: Όταν χρησιμοποιούνται λέξεις ή φράσεις με σημασία διαφορετική από την κυριολεκτική τους, αλλά με κάποια μικρή ή μεγάλη ομοιότητα με αυτή	π.χ. «Η Ρία έγινε καπνός».
Παρομοίωση: Όταν συσχετίζεται ένα πρόσωπο ή πράγμα ή μια έννοια με κάτι πολύ γνωστό, με σκοπό να τονιστεί μια ιδιότητα που υπάρχει και στα δύο, π.χ. Το σπίτι του Παπαδόπουλου είναι σαν πύργος.	π.χ. «Το σπίτι του Παπαδόπουλου είναι σαν πύργος».
Αντίθεση: Όταν παρατίθενται δύο εντελώς διαφορετικά μεταξύ τους πράγματα ή έννοιες.	π.χ. «Στην αυλή μικρές και μεγάλες μαθήτριες έκοβαν βόλτες».
Προσωποποίηση: Όταν χρησιμοποιούνται λέξεις ή φράσεις με τις οποίες αποδίδονται ανθρώπινες ιδιότητες σε μη ανθρώπινα όντα.	π.χ. «Κάθε πρωί ο ήλιος χαμογελάει στους ανθρώπους».
Επανάληψη : Είναι το σχήμα λόγου στο οποίο μία έννοια εμφανίζεται δύο (ή περισσότερες) φορές είτε αυτούσια είτε λίγο διαφοροποιημένη. Δίνεται για λόγους έμφασης.	π.χ. «Τραγούδησε, τραγούδησε, τραγούδησέ μου, κόρη».
Υπερβολή: Όταν χρησιμοποιούνται λέξεις ή φράσεις που ξεπερνούν και το πραγματικό.	π.χ. «Να υψώσουμε όλοι τη φωνή μας, να φτάσει έως τον ουρανό».
Πλεονασμός: Όταν χρησιμοποιούνται περισσότερες λέξεις από όσες χρειάζονται για να αποδοθεί ένα νόημα.	π.χ. «Η Σμαρώ πάλι ξαναήρθε».
Ειρωνεία: Όταν χρησιμοποιούνται λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν στην ουσία αντίθετη σημασία από αυτή που δίνεται με τη λέξη.	π.χ. «Εξυπνος που είσαι!» (=τι κουτός που είσαι).
Εικόνα: Κάθε περιγραφή, σύντομη ή εκτενής, απεικονίζει μία πραγματικότητα ή ένα πρόσωπο ή ένα αντικείμενο. Μπορεί να είναι οπτική, ακουστική, οσφρητική, γευστική, απτική.	π.χ. «Αδύνατη, μικροκαμωμένη, με το κεφάλι γεμάτο μπουκλάκια. Ομορφούλα».
ΑΣύνδετο: Όταν παραθέτουμε όμοιους όρους μιας πρότασης ή όμοιες προτάσεις, χωρίς να βάζουμε ανάμεσά τους κάποιο σύνδεσμο, αλλά τα ενώνουμε με κόμμα.	π.χ. «Αγκαλιές, φιλιά, γέλια, φωνές».
Πολυσύνδετο/Έμφαση: Όταν περισσότεροι από δύο όροι ή όμοιες προτάσεις συνδέονται με συμπλεκτικούς ή διαχωριστικούς συνδέσμους. Συγγενικό σχήμα με το πολυσύνδετο είναι και η έμφαση.	π.χ. «Έφερε και βιβλία και τετράδια και στυλό και μολύβια και σβήστρες κι όλα τα καλά». (πολυσύνδετο) π.χ. «Θέλει και την πίτα ολάκερη και τον σκύλο χορτάτο». (έμφαση)
Αναδίπλωση: Όταν μια λέξη ή φράση επαναλαμβάνεται αμέσως.	π.χ. «Οι φίλοι μας θα έρθουν σήμερα, σήμερα θα φύγουν».
Μετωνυμία: Υπάρχει όταν χρησιμοποιείται: (α) το όνομα του δημιουργού αντί για το δημιούργημά του, (β) το όνομα του εφευρέτη αντί για την εφεύρεση (γ) αυτό που περιέχει κάτι αντί για το περιεχόμενό του και αντίστροφα, (δ) το αφηρημένο αντί για το συγκεκριμένο και αντίστροφα	(α) π.χ. «Διάβασε τον Όμηρο» (αντί: τα έπη του Ομήρου). (β) π.χ. «Τον σκότωσε με ένα γκρα» (=με όπλο από κείνα που εφηύρε ο Γκρα) (γ) π.χ. «Τόνε ζηλεύει η χώρα» (=οι κάτοικοι της χώρας). (δ) π.χ. «Ντροπή στα νιάτα να προσβάλλουν τα γεράματα» (οι νέοι, τους γέρους).
Συνεκδοχή: Όταν χρησιμοποιείται το ένα αντί για τα πολλά όμοια, το μέρος ενός συνόλου αντί για το σύνολο (και αντίστροφα), η ύλη αντί για το προϊόν που παράγεται από αυτήν ή εκείνο που παράγει αντί για εκείνο που παράγεται.	π.χ. «Ο Κρητικός είναι πάντα υπερήφανος» (αντί οι Κρητικοί).

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Πρωτόστερο: Όταν αναφέρουμε πρώτη μια πράξη ή μια έννοια για να την τονίσουμε, ενώ θα έπρεπε να ακολουθεί και να προηγείται μια άλλη σχετική.	π.χ. «Χτενίστηκε, ελούστηκε και στο σεργιάνι εβγήκε».
Παρονομασία ή παρήχηση: Όταν γράμματα ή συλλαβές ή λέξεις ομόηχες τοποθετούνται η μια κοντά στην άλλη,	π.χ. Τρανή λαλιά, τρόμου λαλιά... Δ. Σολωμός: «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι» π.χ. Ήχος συρτός, συλλογιστός, συνέρημος... Κ. Δημουλά: «Τα Πάθη της Βροχής»
Αποσιώπηση: Αποσιώπηση υπάρχει όταν ο λόγος σταματά επειδή ο ομιλητής δεν θέλει να συνεχίσει (είτε από άγνοια είτε από συγκίνηση είτε για έμφαση) και τη θέση του παίρνουν αποσιωπητικά (...).	π.χ. «Η Αίγινα είναι το πιο όμορφο νησί του κόσμου...». π.χ. «Αντίο Ποζελάκι...».
Έλλειψη: Όταν παραλείπονται λέξεις ή φράσεις που μπορούν να εννοηθούν εύκολα από τα συμφραζόμενα.	π.χ. –Ποιος θέλει να μιλήσει; –Η Ιφιγένεια (εννοείται θέλει να μιλήσει).
Υπερβατό: Όταν παρεμβάλλονται μία ή περισσότερες λέξεις ανάμεσα σε δύο λέξεις που συνδέονται συντακτικά και νοηματικά στενά.	π.χ. «Ο διευθυντής εφάρμοσε τους ισχύοντες από τους νόμους κανονισμούς».
Αλληγορία: Μια μεταφορική έκφραση που κρύβει νοήματα διαφορετικά από εκείνα που φανερώνουν οι λέξεις της.	π.χ. «Τ' άσπρισε τα γένια του ο Αϊ – Νικόλας (=χιόνισε του Αγίου Νικολάου)».
Ευφημισμός: Ο ευφημισμός είναι ο έπαινος, το εγκώμιο αλλά και η ονομασία κάποιου δυσάρεστου όρου ή γεγονότος με επαινετική λέξη. Δηλαδή στον ευφημισμό συνήθως χρησιμοποιούμε μια λέξη ή μια έκφραση στη θέση μιας άλλης, επειδή θεωρείται λιγότερο αρνητική, δυσοίωνη, επιθετική ή χυδαία από αυτήν που αντικαθιστά.	π.χ. Λέμε «γλυκάδι αντί ξύδι».
Ρητορική ερώτηση: Είναι η ερώτηση που διατυπώνεται απλώς ως σχήμα λόγου και όχι για να απαντηθεί, καθώς η απάντησή της είτε είναι αυτονόητη είτε εντελώς περιττή. Η ρητορική ερώτηση έχει σκοπό να προβληματίσει τον αναγνώστη και να τον οδηγήσει στο υπονοούμενο συμπέρασμα του πομπού. “Ήσουν στον τόπο του εγκλήματος, σωστά;”	
Άστοχα ερωτήματα: Υποβάλλεται μία ερώτηση, κατόπιν γίνεται προσπάθεια να δοθεί απάντηση και αφού απορρίπτεται αυτή η απάντηση, ακολουθεί η δήλωση για το γεγονός.	π.χ. «Γιατί είναι μαύρα τα βουνά και στέκουν βουρκωμένα; Μην άνεμος τα πολεμά; μήνα βροχή τα δέρνει; Κι ουδ' άνεμος τα πολεμά, κι ουδέ βροχή τα δέρνει, Μόνο διαβαίνει ο Χάροντας...».
Λιτότητα: Όταν στη θέση μιας λέξης χρησιμοποιείται η αντίθετή της με άρνηση.	π.χ. «Το φαγητό που μαγείρεψε η Ελένη δεν ήταν άνοστο».
Κλιμακωτό: Οι έννοιες παρουσιάζονται σε ακολουθία είτε αύξησης είτε μείωσης.	π.χ. «Ακούω κούφια τα τουφέκια, ακούω σμίξιμο σπαθιών, ακούω ξύλα, ακούω πελέκια, ακούω τρίξιμο δοντιών».
Κύκλος: Όταν μια πρόταση ή μια περίοδος ή ένας στίχος ή μια στροφή ή ακόμη κι ένα ποίημα αρχίζει και τελειώνει με την ίδια λέξη ή με τον ίδιο στίχο.	π.χ. Σταθείτε αντρείοι σαν Έλληνες και σαν Γραικοί σταθείτε (Δημοτικό)
Χιαστό: Όταν προφέρονται δύο όροι με αντίστροφη σειρά.	π.χ. «Όταν σε βλέπω χαίρομαι, λυπούμαι όταν σε χάσω».
Νόμος των τριών: Ο λογοτέχνης κρατάει για το τέλος το πιο σημαντικό, ακολουθώντας τον αυξητικό νόμο του τρίτου και καλύτερου. Συναντάται συχνά στα δημοτικά τραγούδια.	π.χ. «Του Κώστα (το άλογο) τρώει τα σίδερα, του Αλέξη τα λιθάρια και του μικρού Βλαχόπουλου τα δέντρα ξεριζώνει.»

Πηγή: <https://users.sch.gr/ipap/NEGlossa/sximata-logou-NE.htm>